

WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE WYSTAWIE CZASOWEJ
„O DZIELENIU. SZTUKA NA GRANICY (POLSKO-NIEMIECKIEJ)”
20.09. – 17.12.2023

- **Oprowadzania po wystawie:**

20.09, środa 15:30 – Polsko-niemieckie oprowadzanie kuratorskiej prof. Marty Smolińskiej i prof. Burcu Dogramaci

Oprowadzanie po wystawie poprowadzą obie kuratorki: Burcu Dogramaci i Marta Smolińska.

Akcent położony zostanie zarówno na strategię kuratorską całej wystawy, jak i na znaczenia poszczególnych prac w kontekście pojęcia border art.

Odbiorcy będą mogli posłuchać nie tylko o dziełach sztuki współczesnej, lecz również tych z wieku XIX, na których widoczne są słupy graniczne.

Niemieckojęzyczne wypowiedzi Burcu Dogramaci będą tłumaczone na polski przez drugą kuratorkę.

Eine Führung durch die Ausstellung wird von den beiden Kuratorinnen Burcu Dogramaci und Marta Smolinska geleitet.

Der Schwerpunkt liegt dabei sowohl auf der kuratorischen Strategie der gesamten Ausstellung als auch auf der Bedeutung der einzelnen Werke im Kontext des Begriffs der border art/Grenzkunst.

Es werden nicht nur die Werke der zeitgenössischen Kunst erklärt, sondern auch solche aus dem 19. Jahrhundert, auf denen Grenzposten zu sehen sind.

Die deutschsprachigen Aussagen von Burcu Dogramaci werden von der zweiten Kuratorin ins Polnische gedolmetscht.

23.09, sobota, godz. 13.00 - oprowadzanie prof. Marty Smolińskiej

1.10 , godz. 12:15 – Weekend seniora z kulturą – oprowadzanie z edukatorką po wystawie

6.10, piątek, godz. 18.00

Oprowadzanie w pigułce.

Zapraszamy na krótkie, uproszczone oprowadzanie, trwające maksymalnie do 45 min, które będzie tłumaczone na PJM

7.10, sobota, godz. 12.00 – w języku angielskim oprowadza asystentka wystawy Zuzanna Wagner

Guided tour of the exhibition “About Sharing. Art on the (Polish-German) border” in English

The point of departure for reflecting on art thematizing the issue of border will be the dual meaning of the Polish word ‘dzielenie’ – as both ‘dividing’ or ‘separating’ as well as ‘sharing’ possession and experience. During the guided tour, the visitors will listen about contemporary artworks and pieces from the nineteenth century that can be attributed to the border art current. Emphasis will be placed on art that address issues related to the Polish–German border over the past thirty years, since the watershed year of 1989 and the signing of the border treaty between Poland and Germany in 1990. While exploring the exhibition, the visitors will be able to touch a concrete wall the temperature of the human body,

experience oppressive sensations of border crossing, or enter the embassy of New Amerika.

Guide: Zuzanna Wagner, curators' assistant

14.10, sobota, godz. 12.00 – oprowadzanie prof. Marty Smolińskiej

16.11, czwartek, godz. 12.00

Oprowadzanie po wystawie z edukatorką w ramach „Czwartków dla seniorów”

17.12, niedziela, godz. 12.00 – oprowadzanie prof. Marty Smolińskiej

- **WYDARZENIA:**

20.09, środa, godz. 17.00

Mobilistan – pokaz filmu i rozmowa z artystami

Film w języku angielskim z dyskusją tłumaczoną na język polski

Projekt Manafa Halbouni i Christiana Manssa, zatytułowany "Mobilistan" i zapoczątkowany w 2021 roku, polega na ogłoszeniu pierwszego mobilnego państwa, mieszącego się w granicach samochodu-limuzyny. Pierwsza podróż rozpoczęła się 15 września tego roku na Pariser Platz w Berlinie i prowadziła do Mahalla Festival w Stambule, trwającego od 24 września do 1 października. Po drodze artyści odwiedzili również Polskę. Poprzez projekt "Mobilistan" artyści stawiają pytania: Czym jest państwo? Jakie jest jego terytorium? Czy akceptujemy sposób, w jaki są one definiowane?

Trwający 25 minut nagranie jest dokumentacją owej pierwszej podróży. Dyskusję z obydwoma artystami oraz producentką filmu Natashą Davis poprowadzi współkuratorka wystawy Burcu Dogramaci.

29.09. piątek, godz. 10:30

Z maluchem w Muzeum , czyli sztuka współczesna dla początkujących

Zajęcia na wystawie dla dzieci w wieku od 2 -5 lat i ich opiekunów

Prowadzenie: Katarzyna Drozdowska-Sawińska

Obowiązują zapisy: zmaluchem@mnp.art.pl

12.10, czwartek godz. 16:00

Spotkanie dla nauczycieli organizowane wraz z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu

Czym może być granica - spotkania wokół wystawy czasowej w Muzeum Narodowym w Poznaniu pt. „O dzieleniu. Sztuka na granicy (polsko-niemieckiej)”

Kolejne spotkania w ramach cyklu (online) 19.10 i 26.10

Obowiązują zapisy na stronie:

<https://www.odnpoznan.pl/kalendarz/szkolenia/dla-nauczycieli-2>

15.10, niedziela, godz. 12:00 Oprowadzanie dla osób z niepełnosprawnością wzroku

Granice dzielą. W dzisiejszym świecie granice najczęściej odnosimy do terytoriów państw. Nie są one jednak na zawsze dane, bywają przedmiotem konfliktu, a chęć przekroczenia granicy może kosztować nas życie. Granice mogą jednak dotyczyć także sfery intymnej każdego z nas, naszej cielesności czy stanu mentalnego. W tym sensie stawiamy granice, aby chronić siebie, ale także pokonujemy je, aby osiągnąć więcej. Znoszenie granic dokonuje się też wtedy, gdy pozbedziemy się przekonania, że odbiór dzieł sztuki jest

ograniczony do zmysłu wzroku. Na spotkaniu towarzyszącym wystawie „O dzieleniu...” będziemy rozmawiać o sztuce, która nierzadko znosi granice - własnej definicji, medium, ale także mówi o doświadczeniu granicy. Przede wszystkim jednak wyjdziemy poza odbiór sztuki zmysłem wzroku, na rzecz dotyku, słuchu i zapachu. Zapraszamy osoby z niepełnosprawnościami wzroku i te świetnie widzące do wspólnej refleksji nad szeroko rozumianymi granicami.

21.10, sobota, godz. 12.00

Performance „Samotność/Granica”, Teatr Emigrant

Teatr Emigrant to twórcza przestrzeń dla uchodźców o zróżnicowanym pochodzeniu. Powstał w 2019 roku w Poznaniu z wielkiej miłości do teatru i z potrzeby wyrażenia siebie w obcym kraju, we wspólnym dla wszystkich odbiorców języku teatralnym - na deskach scenicznych.

Performance „Samotność/Granica” to oparty na dobrze znanym w Poznaniu spektaklu „Solitude” w wykonaniu Teatru Emigrant. Projekt ten powstał jeszcze przed wojną, opowiadając o losach emigrantów, ale wraz z rosyjską agresją nabrał nowego, niestety tragicznego, wydźwięku i głosi teraz historię dziejącą się na naszych oczach.

Spektakl „Solitude” Teatru Emigrant to historia o samotności i emocjach z nią związanych, i o zaakceptowaniu jej jako sposobu na poznanie siebie. Wspomnienia występujących aktorek przeplatają się z niepokojącymi przeczuciami przyszłości, a historie przeszłości z tragiczną teraźniejszością. To poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: *Czy samotność jest smutną konsekwencją emigracji, czy świadomym wyborem, z którego można czerpać siłę?*

Performance „Samotność/Granica” jest bezpośrednio inspirowany wystawą „O dzieleniu...”, gdzie widzowie razem z artystkami doświadczą, jak granice powstają w świadomości człowieka, i jak ta sama świadomość zmienia się pod wpływem granic.

Interaktywne wydarzenie które nie ma zauważalnego początku i jasno określonego końca, gdzie postacie wykonawczyń pojawiają się wśród widzów bezgłośnie i początkowo niewidzialne, tak, jak w naszym życiu pojawiły się setki uchodźców i emigrantów. To one oprowadzą publiczność po wystawie przez interakcje i historie uszyte z własnych strachów i doświadczeń. Nie zabraknie także scen ze spektaklu „Solitude”, które chwilami będą stawały się częścią samej wystawy.

28.10, sobota, godz. 13.00

Michael Kurzweily - wykład

"Konstruowanie rzeczywistości jako metoda stosowana na terenach pogranicza"
czyli Biała Strefa, Słubfurt, Nowa Amerika oraz Transbordering Laboratory

„Duże rzeczywistości” pozornie narzucane nam z zewnątrz, są jedynie umownym wyobrażeniem, które zaakceptowaliśmy jako obowiązującą normę społeczną. Z tego powodu możemy przez docelowe „przeorganizowania przestrzeni” tworzyć nowe konstrukcje. Żyjąc według takiej na nowo określonej przestrzeni, manifestuje się ona w zasadzie jako ‚self fulfilling prophecy’ (czyli samospełniająca się przepowiednia)

Michael Kurzweily jest człowiekiem pogranicza, mieszkańcem świata pomiędzy Polską i Niemcami, Słubfurtu, czyli połączenia Frankfurtu i Słubic. W swojej pracy artystycznej zajmuje się zagadnieniem tworzenia tożsamości i granic oraz kryjących się za tym strategii. Jednocześnie w swoich działaniach chodzi mu o reinterpretację problemów społecznych

metodą konstrukcji rzeczywistości, która poprzez włączanie wielu działaczy przenika do codziennego życia.

19.11, niedziela, godz. 12.00

Wykład prof. Beaty Halickiej

Granica na Odrze i Nysie Łużyckiej. Historia, pamięć, codzienność na polsko-niemieckim pograniczu

Granica na Odrze i Nysie Łużyckiej została ustalona decyzją ludzi, którzy wyznaczali nowe granice na powojennej mapie Europy. Stała się ona symbolem nowego zimnowojennego porządku na kontynencie, a także paradoksem szczelnie zamkniętej granicy pomiędzy dwoma „zaprzyjaźnionymi” krajami bloku wschodniego. W kolejnych dziesięcioleciach następowało stopniowe jej otwieranie, w którym znaczącą cezurą był rok 1990. Równocześnie postępował trudny proces polsko-niemieckiego pojednania i normalizacja stosunków pomiędzy oboma państwami. W wykładzie zaprezentowane zostanie tło historyczne tych wydarzeń, różnice w pamięci zbiorowej poszczególnych grup, a także proces budowania relacji dobrosąsiedzkich w ostatnich trzech dekadach. W podsumowaniu podejmę próbę odpowiedzi na pytanie, czy dziś nad Odrą i Nysą Łużycką mamy do czynienia z pograniczem zintegrowanym?

prof. dr hab. Beata Halicka, historyczka i kulturoznawczyni na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Tytuł profesora otrzymała w 2022 roku. W latach 2005-2013 związana była Europejskim Uniwersytetem Viadrina we Frankfurcie nad Odrą. Jest autorką ośmiu książek i licznych artykułów. Jej zainteresowania naukowe to: problemy nacjonalizmu i przymusowych migracji w Europie, stosunki polsko-niemieckie, kwestie tożsamości w regionach przygranicznych, a także kultura i polityka pamięci. Za książkę pt. *Polski Dziki Zachód. Przymusowe migracje i kulturowe osvajanie Nadodrza 1945–48* otrzymała Nagrodę Identitas 2016 w kategorii najlepsza książka historyczna roku.

25.11, sobota, godz. 12.00

Panel *Cudze i własne na pograniczu kulturowym*

Pytanie o to, co cudze i własne, obce i znajome jest obecne wszędzie tam, gdzie w krajobrazie kulturowym i pamięci ostatnich świadków widnieją ślady dawnej etnicznej i kulturowej różnorodności czy wręcz odmienności. Pojawia się z jednej strony na dawnych granicach i regionach pogranicznych, ale również tam, gdzie to Inny, fizycznie obecny, jawi się nam jako granica, gdzie strach, odrzucenie, ale również ciekawości i empatia aktywują procesy tożsamościowe.

Podczas panelu “Cudze i własne na pograniczu kulturowym” zajmiemy się kwestiami mechanizmów identyfikacji i wykluczenia, brakiem ciągłości i wspólnotą wyobrażoną na pograniczu czy wreszcie kulturą pamięci, faktycznego lub wyobrażonego sąsiedztwa jako tematu podejmowanego przez sztukę i literaturę czy wreszcie przez inicjatywy bilateralne i emigracyjne na przestrzeni ostatnich dekad, wskazując na zmieniające się punkty ciężkości i dyskursy.

Panel poprowadzi **prof. dr Izabela Drozdowska-Broering**

prof. dr Izabela Drozdowska-Broering – germanistka, literaturoznawczyni i tłumaczka. Zatrudniona w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu w latach 2008 - 2014, obecnie wykłada na Universidade Federal de Santa Catarina w Brazylii. Jej najnowsze projekty badawcze i publikacje poświęcone są egodokumentom i pamięci emigrantów polsko- i niemieckojęzycznych do Brazylii oraz przestrzeni, ciała i cielesności w literaturze. Przełożyła na język polski publikacje m.in. Karla Schlögl, Martiny Löw, Jürgen Osterhammela, Gerharda Paula i Franka Böscha oraz na język portugalski utwory m.in. Franza Kafki.

Paneliści:

prof. dr hab. Jerzy Kałużny, germanista, literaturoznawca, profesor zwyczajny w Instytucie Filologii Germańskiej UAM w Poznaniu, kierownik Pracowni Kultury Niemieckiego Obszaru Językowego. Jego zainteresowania badawcze obejmują współczesną literaturę niemieckojęzyczną (ostatnio literaturę podróżniczą), kultury pamięci w Europie Środkowej, literackie reprezentacje pamięci indywidualnej i zbiorowej oraz teorię narracji. Uczestnik projektów badawczych i badawczo-wydawniczych, m.in. „Poznańskiej Biblioteki Niemieckiej”, „Polsko-niemieckich miejsc pamięci” oraz „Interakcji. Leksykonu komunikowania polsko-niemieckiego”.

dr Rafał Żytyniec (ur. 1976 r.), dr, kulturoznawca, studiował we Frankfurcie nad Odrą oraz w Moguncji. W latach 2006-2011 pracownik naukowy Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, w latach 2012-2018 adiunkt Działu Historycznego, a od 1.02.2019 r. dyrektor Muzeum Historycznego w Elku. Zainteresowania badawcze: historia literatury i kultury Prus Wschodnich ze szczególnym uwzględnieniem obszaru Warmii i Mazur, historia i współczesność polsko-niemieckich stosunków kulturowych, II wojna światowa w pamięci zbiorowej Polaków i Niemców.

30.11, czwartek, godz. 18.00

prof. dr hab. Violetta Julkowska, Współprzewodnicząca

Wspólnej Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej (UNESCO) – wykład:

O przekraczaniu symbolicznych granic. Kulturowa i tożsamościowa perspektywa 50 lat działań Wspólnej Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej oraz prac wokół wspólnego podręcznika do historii.

Tematem wykładu jest refleksja o kulturowym i symbolicznym znaczeniu granic oraz pracy historyków polskich i niemieckich podejmowanych w celu ich przekraczania w odniesieniu do działań naukowych i edukacyjnych, podejmowanych na rzecz budowania porozumienia i prowadzenia dialogu polsko-niemieckiego. Kontekstem tej refleksji będą doświadczenia związane z powstaniem wspólnego polsko-niemieckiego podręcznika do historii oraz innych działań podejmowanych przez Wspólną Polsko-Niemiecką Komisję Podręcznikową (UNESCO), powołaną do życia w 1972 wraz z podpisaniem umowy o uznaniu granicy polsko-niemieckiej. Podzielę się doświadczeniem pracy w tej Komisji od 2008 roku, czyli od początku realizacji projektu wspólnego polsko-niemieckiego podręcznika do historii, jako ekspert merytoryczny i dydaktyczny oraz jako współautorka koncepcji tego podręcznika.

prof. dr hab. Violetta Julkowska, historyk historiografii i dydaktyk historii, Wydział Historii, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Autorka publikacji w nurcie historii historiografii XIX w. oraz recepcji kultury historycznej: *Retoryka narracji historycznej Joachima Lelewela* 1998; *Historia dla wyobraźni. Recepcja i interpretacja pisarstwa historycznego Karola Szajnochy* 2010; w obszarze badań nad kulturami pamięci i wizualizacji przeszłości oraz foto-historii: *Foto-historia. Fotografia w edukacji historycznej* (red.) 2012 i *Foto-historia. Fotografia w przedstawianiu przeszłości* (red.) 2012; *Przywołane z historii. Ocalone z pamięci* (red.) 2013; *Jan Kiliński. Historia i pamięć* (red.) 2015; *Heritage of*

memory. Memory of heritage red. z W. Wernerem, (2016), *Contemporary Lives of the Past* (wspólnie z W. Wernerem) 2018. Ostatnio autorka nowatorskiej koncepcji włączenia tekstów historii prywatnej i ego-narracji do historii historiografii: *Historie rodzinne. Narracje, narratorzy, interpretacje* (2018).

3.12, niedziela, godz. 12.00

Oprowadzanie publiczności przez artystki i artystów: prof. Natalia Brandt, prof. Diana Fiedler, prof. Jerzy Hejnowicz, prof. Ewa Kulesza, prof. Dominik Lejman

dr hab. Diana Fiedler prof. UAP, urodzona w 1976 roku w Górze, jest absolwentką Edukacji Artystycznej oraz Grafiki i Rysunku na Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu, a także Fotografii w Royal College of Art w Londynie. W roku 2019 uzyskała stopień doktora habilitowanego na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu, gdzie obecnie prowadzi pracownię. Wykorzystując różnorodne media, jej prace charakteryzują się połączeniem form organicznych i industrialnych, czerpiąc inspirację z ludzkiego ciała, obiektów mechanicznych i fragmentów architektury. Poruszają kwestie kontroli, cenzury i inwigilacji w ramach systemów, które kształtują nasze życie.

prof. dr hab. Jerzy Hejnowicz, urodzony w 1962 roku w Poznaniu, studiował w PWSSP w Poznaniu (obecnie UAP) w latach 1985 –1990 na Wydziale Malarstwa Grafiki i Rzeźby, Obronił pracę dyplomową w zakresie grafiki warsztatowej oraz rysunku. Od 1990 roku jest związany zawodowo z macierzystą uczelnią pełniąc od 2007 roku funkcję kierownika XIV Pracowni Rysunku.

Jego działalność artystyczna koncentruje się w zakresie : grafiki warsztatowej, rysunku, sztuki obiektu i instalacji, fotografii, działań intermedialnych. Od 1988 roku zrealizował kilkadziesiąt wystaw indywidualnych, brał udział w kilkudziesięciu pokazach zbiorowych w kraju i poza jego granicami, między innymi : w Niemczech, Rosji, na Węgrzech, Wlk. Brytanii, we Włoszech, Szwecji, Izraelu, Macedonii.

W swoich utworach zachłannie anektuję przestrzeń albowiem intrygujące jest dla mnie to co dzieje się, gdy „pierwotne, rysunkowe zapisy“ uzyskują prawdziwą masę, ciężar i kształt. Tworzę pola niejednoznaczności, złożone aranżacje przestrzeni, utwory „side-specific” lub obiekty, które stają się realnym uobecnieniem słowa, pojęcia, wyimaginowanego rysunku lub są twórczą reakcją na zastaną przestrzeń wystawienniczą”.

dr hab. Ewa Kulesza, prof. UAP, urodzona w 1977 w Poznaniu. Obroniła dyplom z Rzeźby i Rysunku oraz z Fotografii na Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu. Obecnie prowadzi pracownię na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu. Działa na pograniczu rzeźby i fotografii. W swoich pracach przygląda się procesowi przenoszenia realnych zdarzeń i obiektów do niematerialnego zasobu pamięci. Pracuje z materiałami ulotnymi i zmiennymi, takimi jak popiół, pył ceglany i emulsja światłoczuła, która pokrywając architekturę i obiekty nieustannie naświetla i rejestruje otoczenie stając się świadkiem wydarzeń.

dr hab. Natalia Brandt, prof. UAP

(ur. 1983 r.). Studiowała w Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu (2003 – 2009). Uzyskała dyplom z rysunku i malarstwa (2009).

Doktor habilitowana, prowadzi działalność dydaktyczną w zakresie rysunku na Uniwersytecie Artystycznym im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu.

W swojej działalności artystycznej zajmuje się malarstwem, rysunkiem, fotografią, wideo, książką artystyczną, tworzy obiekty i instalacje. Mieszka i pracuje w Poznaniu.

Wystawy indywidualne: Galeria Aneks, Poznań (2006), Galeria Oko/Ucho, Poznań (2007, 2016), Galeria Naprzeciw, Poznań (2008, 2011), Fundacja Profile, Warszawa (2009, 2012, 2017, 2019), Galeria im. Jana Tarasina, Kalisz (2012), Galeria AT, Poznań (2014, 2018), Centro Di Arte Contemporanea, Rzym (2013), Annex 14, Raum Für Aktuelle Kunst, Zürich

(2014).

Udział w wystawach zbiorowych między innymi w Warszawie, Poznaniu, Kaliszu, Gorzowie Wlkp., w Niemczech, Belgii, Szwajcarii, Szwecji, Włoszech i w Japonii.

dr hab. Dominik Lejman, prof. UAP, urodzony w 1969, jest absolwentem Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku oraz Royal College of Art w Londynie.

Zajmuje się malarstwem, które łączy z projekcjami wideo, realizuje wideofreski i prace w formie wielkoformatowych projekcji. Jest autorem licznych wystaw indywidualnych oraz projektów publicznych (m.in. stałe instalacje w szpitalach w Nowym Jorku i w Cleveland). Brał udział w wielu ekspozycjach zbiorowych, m.in. Biennale Architektury w Wenecji 2004, 'Sanguine' w Fondazione Prada (2019).

Ostatnia retrospektywna wystawa Dominika Lejmana "Air Wants to Go" odbyła się w 2020 roku w OP ENHEIM we Wrocławiu <https://www.youtube.com/watch?v=YHLw0EBLD5c>

W 2022 Lejman jest autorem indywidualnej wystawy "Lunatics" w pawilonie Madnicity na wyspie San Servolo podczas 59 Biennale w Wenecji. Jego prace można znaleźć w wielu kolekcjach publicznych jak m.in. Muzeum Sztuki w Łodzi, Bremen Kunsthale, w przestrzeniach publicznych jak Cleveland Clinic collection jak i wielu kolekcjach prywatnych. Laureat polskich i zagranicznych nagród, m.in. Paszportu „Polityki” (2001) i Berlin Art Prize (2018). Profesor doktor habilitowany Dominik Lejman jest kierownikiem II Pracowni Malarstwa na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu. Pracuje i mieszka w Poznaniu oraz w Berlinie.

Do udziału w wydarzeniach upoważnia bilet wstępu na wystawę:

normalny: 20 zł

ulgowy: 13 zł

8.12, piątek, godz. 18.00

Czy granica może łączyć? Panel dyskusyjny organizowany przez Instytut Zachodni
prowadzenie: Małgorzata Bukiel

W ramach naszego wydarzenia chcielibyśmy zaprosić na dyskusję ekspertów od spraw granicy i pogranicza, aby poruszyć temat ambiwalencji granicy, która z założenia powinna oddzielać od siebie, jednak czasem zdaje się łączyć skoncentrowane po obu jej stronach społeczeństwa. Oprócz aspektu historycznego ustanowienia granicy i rozwoju stosunków na pograniczu polsko-niemieckich, w dyskusji poruszymy także aktualne tematy - sytuację na granicy podczas pandemii oraz obecnych migracji spowodowanych wojną. Udział w dyskusji wezmą socjologowie, historycy i politolodzy.

Lekcje muzealne:

Klasy: VI-VIII szkoły podstawowe oraz szkoły ponadpodstawowe

Na granicy – historia i współczesność

Celem wystawy „O dzieleniu. Sztuka na granicy (polsko niemieckiej)” jest prezentacja dzieł sztuki współczesnej oraz XIX-wiecznej, które problematyzują temat granicy (przynależą do nurtu *border art*). Kuratorski dobór obiektów skłania nas do zadania sobie pytania o sens istnienia granic państwowych.

Podczas zajęć przekonamy się, że różne formy ekspresji artystycznej mogą być niezwykle pomocne w otwieraniu się i przeżywaniu historii zarówno dawnej, jak i najnowszej.

Lekcja muzealna – 85 zł +bilet wstępu od każdego uczestnika (dla grup liczących od 15-30 os. 6 zł od osoby)

Oprowadzanie po wystawie z edukatorką – 120 zł + bilet wstępu ma wystawę (13 zł bilet ulgowy/20 zł normalny)